

Bartosz Błaszczak

ZIELONI W SZWECJI – HISTORIA I POZYCJA NA KRAJOWYM RYNKU WYBORCZYM

KORZENIE ZIELONYCH W SZWECJI jako ruchu politycznego sięgają końca lat 70. XX w., wtedy to zaczęły działać radykalne ruchy protestu powiązane z szeroko rozumianymi kwestiami ekologicznymi. Jednocześnie rosła wśród obywateli świadomość dotycząca pogarszającego się stanu środowiska naturalnego, zaczęto promować alternatywne idee związane m.in.: z równością płci, postmaterialną orientacją życiową i kwestią nierozprzestrzeniania energii atomowej. W tym czasie działania grup ekologicznych koncentrowały się głównie na organizowaniu i przeprowadzaniu akcji bezpośrednich związanych przede wszystkim z ochroną środowiska naturalnego.

Początki oficjalnego formowania się organizacji ekologicznych na szwedzkiej scenie politycznej przypadają na przełom lat 80. i 90. XX w., gdy organizacje ochrony środowiska, ruchy feministyczne, pokojowe i inne grupy alternatywne zaczęły wspólnie działać przeciwko powstaniu na terytorium Szwecji elektrowni atomowej¹. W marcu 1979 r. na wyspie Three Mile Island należącej do Stanów Zjednoczonych doszło do częściowego stopienia rdzenia w jednym z reaktorów elektrowni jądrowej. Wypadek ten był kluczowym z powodów do zarządzenia przez rządzącą partię socjaldemokratyczną ogólnonarodowego referendum, w którym Szwedzi mieli się wypowiedzieć na temat kwestii związanych z rozwojem energii atomowej w ich kraju².

¹ M. Bennulf, *The rise and fall of Miljöpartiet de gröna*, [w:] *The Green Challenge, the development of Green parties in Europe*, red. D. Richardson, C. Rootes, London 1995, s. 131.

² J. Burchell, *The Evolution of Green Politics. Development & Change within European Green Parties*, London 2002, s. 70.

Choć antynuklearna alternatywa przegrała w referendum, to przyciągnęła ponad 40% głosów. Fakt ten stał się decydującym impulsem dla liderów różnorodnych organizacji ekologicznych do powołania ogólnokrajowej organizacji partyjnej.

Założona we wrześniu 1981 r. Miljöpartiet – Partia Ekologiczna, jako kontynuatorka ruchu przeciwko rozwojowi energii atomowej, po raz pierwszy wzięła udział w wyborach parlamentarnych w 1982 r.³ Oznaczenie „De gröna” (zieloni) przyjęła w 1985 r. i od tego czasu funkcjonuje na szwedzkiej arenie politycznej pod nazwą Miljöpartiet de Gröna – Partia Ekologiczna – Zieloni (MpG)⁴.

PROGRAM PARTII

Nowo powstała partia ekologiczna nie miała w swoim programie odniesień do tradycyjnych ideologii, próbowała taką ideologię stworzyć sama. Jej fundamentem miały być „cztery solidarności”: solidarność ze zwierzętami, naturą i systemem ekologicznym, solidarność z przyszłymi pokoleniami, solidarność z ludźmi świata i solidarność z ludźmi we własnym kraju⁵. Dodatkowo Zieloni sprzeciwiali się szybko postępującej urbanizacji, rozwojowi przemysłu i energii atomowej, rozbudowie infrastruktury drogowej, a także przystąpieniu Szwecji do Unii Europejskiej⁶.

Na arenie międzynarodowej Zieloni wskazują na konieczność współpracy pomiędzy krajami w sprawach związanych z ochroną środowiska naturalnego, ochroną praw człowieka, nierozprzestrzenianiem broni masowej zagłady i propagowaniem pokoju. Szansę na realizację tych haseł widzieli w wzmocnionej Organizacji Narodów Zjednoczonych, a ich gwarancję miały stanowić sądy międzynarodowe. W Europie rozwój i współpraca między krajami powinna opierać się na dwóch organizacjach: Radzie Europy i Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy (OBWE).

Co niezwykle istotne, z punktu widzenia oficjalnie głoszonej ideologii szwedzka partia ekologiczna nie była przez badaczy życia politycznego a także przez wyborców postrzegana i lokowana po skrajnie lewicowej stronie scenie politycznej. Bardziej lewicowy program głosiły od niej Partia Lewicy i Socjaldemokratyczna Partia Robotnicza Szwecji, m.in. dlatego Zieloni ze swoim programem znaleźli się

³ S. Sagan, *Współpraca parlamentu i rządu w Szwecji*, Katowice 1989, s. 33.

⁴ Informacje o Miljöpartiet de Gröna, www.europeangreens.org/cms/default/dok/149/149017.sweden@en.htm, odczyt z dn. 1.04.2008.

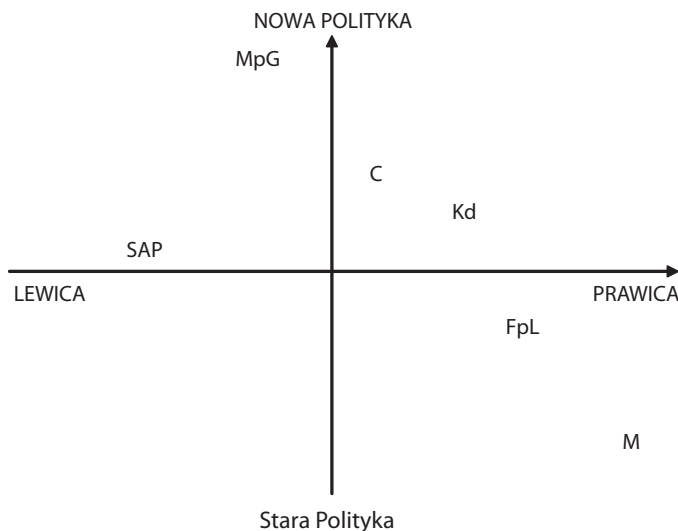
⁵ Ibidem.

⁶ E. Bomberg, *Green Parties and Politics in the European Union*, Londyn 1998, s. 185.

bliżej centrum kontinuum lewica-prawica (zobacz: wykres 1)⁷. Należy jednak podkreślić, że sami działacze i założyciele MpG unikali jednoznacznego lokowania partii w tym wymiarze⁸.

Jak pokazują badania przeprowadzone pod koniec lat 80. XX w. przez Ferdinanda Müller'a-Rommla oraz Martina Bennulfa i Sörena Holmberga, wyborcami Miljöpartiet de Gröna byli najczęściej ludzie młodzi pochodzący z dużych miast pracujący w sektorze publicznym związani ze służbą zdrowia i edukacją. Jednak jedynie dla 33% spośród nich wartości postmaterialistyczne, będące wyróżnikiem nowej klasy średniej miały znaczenie priorytetowe⁹.

Wykres 1. Szwedzki system partyjny na przełomie lat 80. i 90. XX wieku w wymiarze lewica – prawica vs. „stara” – nowa polityka

Źródło: D. Jahn, *The rise and decline of new politics and the Greens in Sweden and Germany*, „European Journal of Political Research” 1993, vol. 24, s. 185.

⁷ D. Jahn, *The rise and decline of new politics and the Greens in Sweden and Germany*, „European Journal of Political Research” 1993, vol. 24, s. 179.

⁸ J. Burchell, *‘Small Steps’ or ‘Great Leaps’: How the Swedish Greens Are Learning the Lessons of Government Participation*, „Scandinavian Political Studies” 2001, vol. 24, nr 3, s. 243.

⁹ Dla porównania w Niemczech odsetek ten wynosił 64%. F. Müller-Rommel, *The German Greens in the 1980s: Short-term cyclical proces or indicator of transformation?*, „Political Studies” 1989, nr 37.

STRUKTURA PARTII

Organizacja Miljöpartiet de Gröna była zaprzeczeniem spotykanej ówczesznie praktyki w tej dziedzinie. Przy tworzeniu partii starano się uniknąć: hierarchizacji jej struktury, centralizacji władzy na szczeblu krajowym, męskiej dominacji, oraz promowaniu osoby lidera czy liderów partyjnych¹⁰. Na czele partii stało dwoje rzeczników (speaker, spokesperson), jeden mężczyzna i jedna kobieta, wybieranych przez Kongres partii do reprezentowania jej na zewnątrz¹¹. Obecnie od 2002 r. funkcję tę sprawują Peter Eriksson i Maria Wetterstrand¹². Aby zachować nienaruszoną strukturę partyjną i zapobiec ewentualnym konfliktom zapisano w statucie partii kilka zabezpieczeń i ograniczeń. Wprowadzono m.in. co najmniej 40% limit dla każdej płci w komisjach i grupach partyjnych. Dodatkowo ograniczono możliwość zasiadania w parlamencie krajowym, radach gminnych i lokalnych do trzech kadencji, oraz wprowadzono zakaz zasiadania w komisjach partyjnych na okres dłuższy niż 9 lat. Aby podkreślić równość płci na partyjnych listach wyborczych kandydaci umieszczeni są na przemian, raz kobieta raz mężczyzna¹³.

Najwyższym organem partii jest Kongres, który zbiera się raz do roku¹⁴. Lokalne organizacje partyjne reprezentowane są przez delegatów, jeden delegat reprezentuje 100 członków partii. Obrady Kongresu są otwarte dla wszystkich zarejestrowanych działaczy partyjnych, których liczbę szacuje się na ponad 9000¹⁵. Kongres tworzy i zmienia statut partii, wytycza kierunki rozwoju partii oraz tworzy i modyfikuje jej program. W okresie pomiędzy jednym Kongresem a drugim władza w partii należy do Rady, która zbiera się co 6 tygodni.

Szwedzka partia Zielonych posiada biura na szczeblu krajowym. Biuro w Sztokholmie jest odpowiedzialne za sprawy związane z bieżącą polityką, administracją oraz codziennym funkcjonowaniem partii. Zagadnieniami związanymi z komunikacją i informacją zajmuje się biuro w Lund w południowej Szwecji. Tam znajduje

¹⁰ D. Jahn, op.cit., s. 178–179.

¹¹ M. Benulf, op.cit., s. 132.

¹² *Partie polityczne w Riksdagu*, www.riksdagen.se/templates/R_SubStartPage____12119.aspx, odczyt z dn. 01.04.2008.

¹³ Informacje o szwedzkich Zielonych, www.greens.org/s-r/13/13-08.html, odczyt z dn. 1.04.2008.

¹⁴ Informacje o Miljöpartiet de Gröna, www.europeangreens.org/cms/default/dok/149/149017.sweden@en.htm, odczyt z dn. 1.04.2008.

¹⁵ Informacje o Miljöpartiet de Gröna, www.europeangreens.org/cms/default/rubrik/9/9126.elections_results.htm, odczyt z dn. 1.04.2008.

się również centrum sprzedaży i dystrybucji opracowań, publikacji, plakatów i innych materiałów promocyjnych.

W strukturach partii funkcjonuje Grupa do Spraw Międzynarodowych, która współpracuje z innymi partiami i ruchami ekologicznymi na szczeblu ponadkrajowym.

Partia posiada swoją organizację młodzieżową, którą są Młodzi Zieloni (*Grön Ungdom* – GU). Jest to niezależna organizacja ekologiczna założona na konferencji w Sollentunaholms Slott w listopadzie 1986 r. Skupia ona członków Miljöpartiet de Gröna poniżej 26 roku życia. Wszyscy członkowie młodzieżówki są także członkami MpG. Organizacyjna struktura partii młodzieżowej jest odwzorowaniem rozwiązań, o których wspomniałem wcześniej. Na jej czele stoi dwóch speakerów, po jednym z każdej płci. Obecnie funkcję speakerów sprawują Jakop Dalunde i Maria Ferm¹⁶. Co roku zwoływany jest Kongres młodzieżówki, który podejmuje najważniejsze decyzje. Prawo do uczestniczenia w Kongresie partyjnym mają tylko zarejestrowani członkowie partii, których w chwili obecnej jest około 1300.

WYBORY PARLAMENTARNE

Przez okres prawie 70 lat, do 1988 r., w szwedzkim systemie parlamentarnym funkcjonowało pięć głównych partii politycznych: Partia Lewicy (*Vänsterpartiet* – Vp) wcześniej funkcjonująca jako partia komunistyczna, Socjaldemokratyczna Partia Robotnicza Szwecji (*Sveriges Socialdemokratiska Arbetarepartiet* – SAP), Partia Centrum (*Centerpartiet* – C), Partia Ludowa-Liberałowie (*Folkpartiet-Liberalerna* – FpL) i Umiarkowana Partia Koalicyjna (*Moderata Samlingspartiet* – M). Na przełomie lat 80. i 90. XX w. dołączyły do nich trzy partie: Chrześcijańska Demokracja (*Kristdemokraterna* – Kd), Nowa Demokracja (*Ny Demokrati* – NyD) i Partia Ekologiczna – Zieloni (*Miljöpartiet de Gröna* – MpG). Jak więc widać system partyjny Szwecji cechuje się dość dużą liczbą partii, jednak zdecydowanie najsilniejszą pozycję zajmuje, powstała w roku 1889, Socjaldemokratyczna Partia Robotnicza. Zdominowała ona praktycznie rządy w Szwecji, sprawując nieprzerwanie władzę (samodzielnie bądź wspólnie z Partią Centrum) od 1932 do 1976 roku, kiedy to po raz pierwszy oddała rządy koalicji, w której skład wchodziły:

¹⁶ Młodzieżówka Miljöpartiet de Gröna, www.gronungdom.se, odczyt z dn. 1.04.2008.

Partia Centrum, Partia Ludowa-Liberalowie i Umiarkowana Partia Koalicyjna¹⁷. Ponownie przejęła władzę już po dwóch kadencjach w 1982 r. i sprawowała ją do 1991 r. Po trzech latach przerwy znów powróciła do władzy formując rząd w latach 1994, 1998 i 2002. Ostatnie wybory do Riksdagu przyniosły jej minimalną porażkę na rzecz koalicji partii prawicowych.

Tabela 1. Wyniki wyborów do Riksdagu w latach 1982–2006

Partia	1982		1985		1988		1991		1994		1998		2002		2006	
	%	man	%	man	%	man	%	man	%	man	%	man	%	man	%	man
M	23,6	86	21,3	76	18,2	66	21,9	80	22,4	80	22,9	82	15,3	55	26,2	97
C	15,5	56	12,4	44	11,4	42	8,5	31	7,7	27	5,1	18	6,2	22	7,9	29
FpL	5,9	21	14,2	51	12,2	44	9,1	33	7,2	26	4,7	17	13,4	48	7,5	28
Kd	1,9	0	2,3	0	2,9	0	6,7	25	4,1	15	11,8	42	9,1	33	6,6	24
SAP	45,6	166	44,7	159	43,6	156	37,7	138	45,3	161	36,4	131	39,8	144	34,9	130
Vp	5,6	20	5,4	19	5,9	21	4,5	16	6,2	22	12	43	8,3	30	5,8	22
MpG	1,7	0	1,5	0	5,5	20	3,4	0	5,0	18	4,5	16	4,65	17	5,24	19
NyD	–	–	–	–	–	–	6,7	25	1,2	0	0,16	0	–	–	–	–

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.scb.se i www.electionworld.org

Po raz pierwszy szwedzka partia Zielonych wzięła udział w wyborach parlamentarnych w 1982 r., zdobywając poparcie 1,7% osób biorących udział w głosowaniu. Wynik ten był grubo poniżej oczekiwań, ponieważ na wiosnę 1982 r. sondaże przedwyborcze wskazywały na ponad 4% poparcie, a w maju nawet 7% poparcie dla MpG.

Jeszcze gorszy wynik Zieloni osiągnęli trzy lata później, otrzymując jedynie 1,5% głosów¹⁸. Jednak 260 miejsc uzyskanych w wyborach lokalnych sprawiło, że radni rekrutujący się z partii ekologicznej otrzymali szansę zdobycia niezbędnego doświadczenia politycznego i pracy na rzecz społeczności lokalnej. Liderzy ci mieli być liderami list wyborczych w kolejnych elekcjach parlamentarnych.

Szansę tę wykorzystali w 1988 r., gdy na fali ogólnonarodowej debaty związanej z ochroną środowiska naturalnego Partia Zielonych uzyskała 5,5% głosów. Co ciekawe, zostali oni pierwszą nową partią w parlamencie szwedzkim od ponad 70

¹⁷ *Ustrój Unii Europejskiej i ustroje państw członkowskich*, red. P. Sarnecki, Warszawa 2007, s. 375.

¹⁸ J. Burchell, *The Evolution...*, s. 71.

lat¹⁹. Uzyskany wynik i rozkład pozostałych głosów wyborczych pomiędzy dwa główne bloki partyjne (prawicowy i lewicowy) sprawił, że MpG znalazło się w pozycji jęczyzka u wagi na szwedzkiej scenie parlamentarno-rządowej²⁰.

Dobry wynik Zieloni w dużej mierze zawdzięczają sytuacji, jaka miała miejsce latem 1988 r. Dziesiątki martwych fok wyrzuconych na brzeg przez morze oraz nagłośniona przez media sprawa zanieczyszczeń szwedzkich jezior sprawiły, że kwestie związane z ekologią stały się głównym tematem debaty przedwyborczej. Sytuacja ta obnażyła słabość i nieprzygotowanie „starych” partii do rozwiązywania nowych problemów związanych z nagłym i niekontrolowanym rozwojem cywilizacji i gwałtownym procesem urbanizacji. Dzięki temu poparcie dla radykalnego programu MpG wzrosło ponadtrzykrotnie, co przełożyło się na 20 mandatów w Riksdagu. Niestety lata 1988–1991 pokazały, że możliwości wprowadzenia szybkich i daleko posuniętych zmian przez grupę 20 nowo wybranych parlamentarzystów, związanych z partią ekologiczną, były bardzo ograniczone. Mimo wszystko pewne idee znalazły akceptację większości i weszły w życie. Były nimi m.in.: wzięcie pod uwagę czynników środowiskowych przy obliczaniu produktu krajowego brutto, wzrost opłat za stosowanie nieodnawialnych źródeł energii, zmniejszenie podatku od małych elektrowni wiatrowych, podwojenie nakładów na rozwój kolei z jednoczesnym ograniczeniem środków przeznaczanych na drogi, czy drobna jakby się wydawało na pierwszy rzut oka sprawa zaprzestania stosowania rtęci jako materiału dentystycznego.

Niestety w kolejnej elekcji, która miała miejsce w 1991 r. Zieloni stracili w całości swój stan posiadania uzyskując jedynie 3,4% głosów, co nie pozwoliło im na przekroczenie progu wyborczego. Komentatorzy i badacze szwedzkiego życia politycznego upatrywali przyczyn wyborczej porażki a także dalszego osłabienia MpG na scenie politycznej w kilku czynnikach. Po pierwsze, wskazywano na fakt, iż sprawy ochrony środowiska naturalnego, które były priorytetowe w poprzednich kampaniach zeszyły na dalszy plan zastąpione przez kwestie związane z ekonomią i pogarszającą się sytuacją w gospodarce krajowej. Po drugie, podnoszono kwestię źle przeprowadzonej kampanii wyborczej i wewnętrznych, interpersonalnych konfliktów w partii. Po trzecie, przywódcy MpG odmówili współpracy z nowo wybranym premierem Carlem Bildtem z centroprawicowej Umiarkowanej Partii Koalicyjnej co automatycznie zaowocowało przesunięciem partii na lewo i w kon-

¹⁹ M. Blum, *Die Grünen in Skandinavien*, [w:] *Die Grünen in Europa. Ein Handbuch*, Münster 2004, s. 93.

²⁰ J. Burchell, 'Small Steps'..., s. 244.

sekwencji doprowadziło do utraty dotychczasowego, dość znacznego centrowego elektoratu partii²¹.

Na szczęście dla Zielonych, głównie dzięki zmianom wewnętrznym i organizacyjnym w partii, już trzy lata później w 1994 r. ponownie znaleźli się oni w parlamencie z poparciem 5,02%, i zostali pierwszą partią w historii, która weszła do Riksdagu, tracąc we wcześniejszej elekcji wszystkie mandaty. Osiągnięty rezultat był w głównej mierze wynikiem prowadzonej przez przedstawicieli Miljöpartiet de Gröna antyeuropejskiej kampanii i wyrazem sprzeciwu części wyborców wobec planów wstąpienia Szwecji w struktury Unii Europejskiej²².

Podobne wyniki MpG notowała w kolejnych trzech elekcjach odbywających się w latach 1998²³, 2002 i 2006, we wszystkich przypadkach poparcie wyborców oscylowało w granicach 5%.

Po wyborach w 2002 r. doszło do sytuacji, w której Zieloni mieli jak do tej pory największy wpływ na politykę rządu. W szwedzkim parlamencie – Riksdagu – znalazło się siedem partii politycznych, które tworzyły dwa przeciwstawne sobie bloki – lewicowy i centroprawicowy. Ówczesny socjaldemokratyczny rząd Görana Persona był rządem mniejszościowym, a w jego skład wchodził tylko i wyłącznie przedstawiciele Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej. Nie mając własnej większości w parlamencie, byli oni zmuszeni do stałej współpracy z dwoma innymi partiami – komunistami z partii Vänsterpartiet i zielonymi z Miljöpartiet de Gröna²⁴. Współpraca między tymi partiami nie miała cech oficjalnej koalicji, gdyż partie wspomagające nie miały żadnych swoich ministrów w mniejszościowym rządzie. Mimo iż Zieloni byli najmniejszą partią w parlamencie i dysponowali zaledwie 17 mandatami ich wpływ na politykę rządzących był jednak nieproporcjonalnie większy. Za cenę wspomagania mniejszościowego rządu, wymuszali na nim spore ustępstwa.

Rok 2006 przyniósł w Szwecji wielką zmianę. Koalicja Sojusz dla Szwecji (M, C, FpL, Kd) zdobyła w sumie o 2 punkty procentowe więcej od rządzącego bloku czerwono-zielonego (S, VP, MpG) i zastąpiła będących u władzy od 1996 r. socjalistów. Zieloni popierający w wielu punktach politykę dotychczasowego rządu

²¹ J. Burchell, *The Evolution...*, s. 72.

²² Ibidem, s. 73.

²³ Więcej na temat wyborów parlamentarnych w Szwecji z 1998 r. Zob.: T. Möller, *The Swedish Election 1998: A Protest Vote and the Birth of a New Political Landscape?*, „Scandinavian Political Studies” 1999, vol. 22, nr 3.

²⁴ J. Madeley, *The Swedish Model Is Dead! Long Live The Swedish Model! The 2002 Riksdag Election*, „West European Politics” 2003, vol. 26, nr 2, s. 166.

Göрана Perssona zwiększyli swój stan posiadania w Riksdagu. Dwa mandaty więcej dały MpG łącznie 19 miejsc w parlamencie, i był to najlepszy ich wynik od prawie dwudziestu lat, jednocześnie jednak na skutek sformowania rządu przez zwycięską koalicję partii centrowo-prawicowych utracili oni bezpośredni, jak i pośredni wpływ na bieżącą politykę rządu centralnego²⁵.

Tabela 2. Poparcie dla Partii Zielonych w wyborach parlamentarnych w Szwecji w latach 1982–2006

Rok wyborów	Liczba uzyskanych głosów	Zmiana liczby głosów	% uzyskanych głosów	Liczba mandatów	Zmiana liczby mandatów
2006	291 121	+ 44 729	5,2	19	+ 2
2002	246 392	+ 9 693	4,6	17	+ 1
1998	236 699	- 42 343	4,5	16	- 2
1994	279 042	+ 93 991	5,0	18	+ 18
1991	185 051	- 111 884	3,4	0	- 20
1988	296 935	+ 213 290	5,5	20	+ 20
1985	83 645	- 8 142	1,5	0	-
1982	91 787	-	1,7	0	-

Źródło: obliczenia własne na podstawie: www.electionworld.org

WYBORY LOKALNE

Na przestrzeni lat skład polityczny w radach gminnych i wojewódzkich był odzwierciedleniem sytuacji jaka panowała na szczeblu krajowym w wyborach do Riksdagu. W zależności od momentu przeprowadzanych elekcji ilość rad gminnych, w których Socjaldemokratyczna Partia Robotnicza Szwecji dysponowała większością (samodzielnie bądź wspólnie z Partią Lewicy) niezbędną do rządzenia malała do niecałych 40% lub rosła do ponad 50%. Najczęściej jednak oscylowała pomiędzy tymi wartościami na poziomie około 43–45%.

Podobnie jak w przypadku wyborów do Riksdagu, partia Zielonych po raz pierwszy wzięła udział w wyborach lokalnych w 1982 r. Zdobywając poparcie nieprzekraczające 2%, uzyskała 124 miejsca w 96 spośród 284 radach gminnych. Trzy lata później Miljöpartiet de Gröna w niewielkim stopniu poprawiła swój

²⁵ A. Widfeldt, *Sweden*, „European Journal of Political Research” 2007, nr 46.

procentowy wynik (o 0,9%), jednak pozwoliło jej to na obsadzenie 260 mandatów w 160 zgromadzeniach lokalnych²⁶. W 1988 r. Zieloni prawie potroili swój poprzedni stan posiadania i uzyskali 698 miejsc w 260 radach gminnych. Dodatkowo po raz pierwszy w historii zdołali przekroczyć 3% próg wyborczy obowiązujący w wyborach do rad wojewódzkich, co dało im 101 mandatów w 25 radach. Osiągnięty wynik po raz pierwszy od 1982 r., czyli od momentu powstania spowodował większe zainteresowanie mediów zarówno samymi politykami Miljöpartiet de Gröna, jak i programem głoszonym przez partię. Co więcej, znacząco zaczęła rosnąć liczba członków partii, a samo ugrupowanie coraz aktywniej włączyło się do walki o przychylność i głosy centrowo-lewicowego elektoratu²⁷.

Niestety już w kolejnej elekcji w 1991 r. Zieloni znacząco stracili swój stan posiadania, pozostało im 397 mandatów na poziomie gminnym i 83 na poziomie regionalnym. W 1994 r. ponownie zdołali przekroczyć 5% poparcie w gminach i 4% poparcie w województwach, co przełożyło się na ponad 600 mandatów w radach gminnych. Od 1998 r. poziom poparcia dla partii ekologicznej w wyborach do rad gminnych i wojewódzkich kształtuje się na poziomie zbliżonym do 4,5%, pozwala to w kilkudziesięciu przypadkach na pełnienie roli języczka u wagi, decydującego o większości rządzącej w radzie.

Tabela 3. Wyniki Miljöpartiet de Gröna w wyborach do rad gminnych i wojewódzkich w latach 1982–2006

Rok wyborów	% uzyskanych głosów – gminy	% uzyskanych głosów – województwa
2006	4,9	4,7
2002	4,3	3,9
1998	4,8	4,4
1994	5,3	4,6
1991	3,6	3,1
1988	5,6	4,8
1985	2,5	2,0
1982	1,6	1,9

Źródło: obliczenia własne na podstawie: www.scb.se.

²⁶ U. Lindstrom, *The Swedish Elections of 1985*, „Electoral Studies” 1986, vol. 5, nr 1, s. 77.

²⁷ J. Burchell, *The Evolution...*, s. 73.

WYBORY DO EUROPARLAMENTU

Wybory do Parlamentu Europejskiego przeprowadzane są w Szwecji co pięć lat w jedną z niedziel czerwca. Od momentu przystąpienia Szwecji do struktur Unii Europejskiej w 1995 r., przeprowadzono na jej obszarze jak do tej pory trzy elekcje do Europarlamentu.

Tabela 4. Wyniki wyborów do Europarlamentu w Szwecji w latach 1995–2002

Data wyborów	Frekwencja	Poparcie dla poszczególnych partii								
		M	C	FpL	Kd	MpG	SAP	Vp	jl	ovr
1995	41,6	23,2	7,2	4,8	3,9	17,2	28,1	12,9		2,7
1999	38,8	20,7	6,0	13,9	7,6	9,5	26,0	15,8		0,5
2004	37,9	18,2	6,3	9,9	5,7	5,9	24,6	12,8	14,5	2,2

Źródło: www.scb.se/templates/tableOrChart___77139.asp, odczyt z dn. 01.04.2008.

W pierwszych szwedzkich, bezpośrednich wyborach europejskich w 1995 r., w których do obsadzenia były 22 miejsca, Miljöpartiet de Gröna osiągnęła ponad 17% poparcia, co było jak do tej pory jej najlepszym wynikiem w historii. Tak wysokie poparcie dało partii cztery euromandaty. Mandaty zdobyli: Per Gahrton, Ulf Holm, Inger Schörling i Malou Lindholm²⁸. Sukces wyborczy Zieloni zawdzięczali swoim eurosceptycznym hasłom i brak (poza komunistami) konkurencji programowej na rynku wyborczym. Wspólnie z komunistami, którzy również głosili hasła antyeuropejskie, zdobyli oni łącznie 41% głosów, co było wynikiem jedynie o 6% gorszym niż liczba przeciwników UE w odbywającym się rok wcześniej referendum.

W 1999 r., w kolejnych wyborach, Zieloni stracili dwa mandaty, uzyskując prawie o połowę mniej głosów niż trzy lata wcześniej. Do Europarlamentu weszli jedynie Per Gahrton i Inger Schörling

W ostatniej elekcji przeprowadzonej w 2004 r., w których na skutek przystąpienia do UE 10 nowych państw członkowskich, zmieniono liczbę mandatów przypadających poszczególnym krajom (Szwecji odebrano trzy miejsca w Europarlamentie), partia Zielonych, zdobyła tylko jeden mandat, który uzyskał Carl

²⁸ E. Bomberg, op.cit., s. 118.

Schlyter. Przyczyną tak słabego wyniku Miljöpartiet de Gröna było w głównej mierze założenie przez Nilsa Lundgreną w 2004 r., tuż przed wyborami, nowej eurosceptycznej partii – Listy Czerwcowej (Junilistan, jl). Do tej pory eurosceptyczni wyborcy mogli wybierać pomiędzy dwiema partiami: partią Zielonych i partią komunistyczną, jednak dla wielu z nich radykalne programy tych partii były nie do zaakceptowania. Przenieśli więc oni swoje poparcie na Listę Czerwcową, która nie głosiła haseł mówiących o wystąpieniu Szwecji z UE, a jedynie optowała za niezwiększaniem w przyszłości uprawnień instytucji europejskich kosztem organów narodowych²⁹.

Tabela 5. Poparcie dla Partii Zielonych w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Szwecji w latach 1995–2004

Rok wyborów	Liczba uzyskanych głosów	Zmiana liczby głosów	% uzyskanych głosów	Liczba mandatów	Zmiana liczby mandatów
2004	149 603	- 90 343	5,96	1	-1
1999	239 946	-222 146	9,5	2	-2
1995	462 092	-	17,22	4	-

Źródło: obliczenia własne na podstawie: www.electionworlds.org

REFERENDA

Od momentu powstania szwedzkiej partii Zielonych w 1982 r., wzięła ona aktywny udział w dwóch referendach na szczeblu krajowym. Po raz pierwszy w 1994 r., gdy ważyły się losy przystąpienia Szwecji do struktur Unii Europejskiej i po raz drugi w 2003 r., gdy społeczeństwo decydowało o wprowadzeniu wspólnej europejskiej waluty – euro. W obu tych przypadkach partia ekologiczna wzywała obywateli do głosowania na nie. O ile w pierwszym przypadku większość Szwedów opowiedziała się za wstąpieniem do UE, o tyle w drugim, głównie z obawy przed wzrostem cen i utratą suwerenności w zakresie polityki monetarnej na rzecz Europejskiego Banku Centralnego, poparto nieprzychylnie w tej sprawie stanowisko głoszone między innymi przez MpG.

²⁹ N. Carter, *Mixed Fortunes: the Greens in the 2004 European Parliament Election*, „Environmental Politics” 2005, vol. 14, nr 1, s. 107.

Jednak najważniejszy, jak wspomniałem już wcześniej, dla Miljöpartiet de Gröna był 1980 r., gdy przeprowadzono referendum mające zadecydować o budowie elektrowni atomowych, to właśnie ono w głównej mierze zadecydowało o narodzinach zinstytucjonalizowanej partii Zielonych na szczeblu krajowym.

Tabela 6. Referenda w Szwecji

Rok	Temat	Głosy za w %	Udział w %
1922	Wprowadzenie prohibicji	49,0	55,1
1955	Wprowadzenie prawostronnego ruchu drogowego	15,5	53,2
1957	Ustawa o prawach emerytalnych		
	Wersja 1	45,8	72,4
	Wersja 2	15,0	
Wersja 3	35,3		
1980	Budowa elektrowni atomowych		
	Wersja 1	18,9	75,6
	Wersja 2	39,1	
Wersja 3	38,7		
1994	Wstąpienie do UE	52,7	83,3
2003	Wprowadzenie euro	42,0	82,6

Źródło: O. Petersson, *Mechanizm demokracji*, [w:] *Nordycki model demokracji i państwa dobrobytu*, red. T. Edvardsen B. Hagtvet, Warszawa 1994, s. 27 i obliczenia własne na podstawie: www.electionworlds.org

PODSUMOWANIE

Podsumowując wyniki szwedzkich Zielonych uzyskanych na przestrzeni ponad dwudziestu lat, we wszelkiego rodzaju elekcjach, warto zwrócić uwagę na dwa aspekty:

Po pierwsze, potwierdza się często głoszona teza o większym poparciu partii ekologicznych uzyskiwanych w dużych miastach niż na obszarach mniej zurbanizowanych. Wyniki osiągnięte przez Miljöpartiet de Gröna na terenie miasta stołecznego były najczęściej o kilka procent większe niż średnia krajowa (zobacz: tabela 7).

Tabela 7. Porównanie wyników w wyborach do Riksdagu oraz do rad gminnych uzyskanych przez Miljöpartiet de Gröna na terenie Sztokholmu, ze średnią uzyskaną na terenie całego kraju w latach 1994–2006

Rok elekcji	Wybory do Riksdagu		Wybory do rad gminnych	
	Sztokholm	Średnia krajowa	Sztokholm	Średnia krajowa
1994	5,8	5,0	7,8	5,3
1998	5,6	4,5	5,9	4,8
2002	6,8	4,6	5,3	4,3
2006	9,3	5,2	9,2	4,9

Źródło: obliczenia własne na podstawie: www.scb.se – kwiecień 2008.

Po drugie, liczba głosów oddanych na partię Zielonych we wszystkich wyborach przeprowadzanych na terenie Szwecji w ostatnich kilkudziesięciu latach pozostaje praktycznie, z nielicznymi wyjątkami, na tym samym poziomie zbliżonym do 5%.

Wykaz skrótów nazw szwedzkich partii politycznych użytych w pracy

- Vp – Vänsterpartiet – Partia Lewicy, do 1967 r. Szwedzka Partia Komunistyczna, w latach 1967–1990 Partia Lewicy – Komuniści,
 SAP – Sveriges Socialdemokratiska Arbetarepartiet – Socjaldemokratyczna Partia Robotnicza Szwecji
 C – Centerpartiet – Partia Centrum
 Kd – Kristdemokraterna – Chrześcijańska Demokracja
 FpL – Folkpartiet-Liberalerna – Partia Ludowa-Liberałowie
 M – Moderata Samlingspartiet – Umiarkowana Partia Koalicyjna
 NyD – Ny Demokrati – Nowa Demokracja
 MpG – Miljöpartiet de Gröna – Partia Ekologiczna – Zieloni

SUMMARY

ALMOST THREE DECADES have passed since the first Green Parties emerged in western Europe, yet in Poland authors concerned with political parties and party system have not taken interest in the matter. Apart from a few exceptions, it is impossible to find a valuable Polish discourse entirely devoted to the European Green Parties. The published articles

usually include Green Parties in the existing party system, however they do not devote to them enough attention. It is not the author's wish to fill in that gap, the paper's topic and length do not allow it.

The article presents the history, structure and program evolution of the Swedish Green Party. The main focus is on the Party's position in the country's electoral market. All the elections, parliamentary, presidential, municipal and to the European Parliament, since 1982 till the present day have been thoroughly discussed, whereas the elections in which either the Green Party participated or strongly supported candidates have been stressed. The article is enhanced with tables and diagrams which make the paper clear and comprehensible. In the end, the author sums up and draws interesting conclusions based on the mentioned data.